

Organizacija socialne službe

Nika Arko

Uvod

Socialna politika je dejavnost družbe in njenih organizacij, ki teži za tem, da izboljša razmere širokim delovnim množicam. Ta pojem velja za vse vrste družbenih ureditev, obseg in njena vsebina pa sta v različnih družbenih formacijah različni. V širšem smislu zajema socialna politika vse, kar izboljšuje življenjski standard, posebej pa še skrb za materialno blaginjo delovnih ljudi. Tu moramo razlikovati dvoje. Prvič — skrb za tiste, ki so v delovnem procesu, in drugič — skrb za ljudi, ki so iz katerega koli vzroka izven delovnega procesa in bi trpeli pomanjkanje, če bi jim družba ne nudila pomoči iz svojih sredstev. In ravno te druge zajema socialno varstvo.

Socialno varstvo je torej del socialne politike. Naloge socialnega varstva pa niso stalne, temveč so pogojene v družbeni ureditvi in so prav tako v raznih državah v raznih obdobjih različne.

Po drugi svetovni vojni se je pred socialno službo postavilo dvoje nalog. Najprej je morala organizirati pomoč vsem v vojni prizadetim osebam, otrokom brez staršev, invalidom, družinam brez hranilcev in ostalim žrtvam vojne. Nam vsem so dobro poznane težke posledice, ki nam jih je prizadejalo fašistično razdejanje, zato mi ni potrebno s številkami prikazovati, kakšno ogromno delo je morala opraviti naša nova socialna služba, ki je bila popolnoma na novo vzpostavljena, saj v stari Jugoslaviji o socialni službi v modernem smislu sploh ne moremo govoriti. Kljub pomanjkljivostim in napakam, ki so se pri tem dogajale, zaslužijo naši socialni delavci za to delo vse priznanje. Druga naloga pa je bila reševanje socialnih vprašanj, ki so obstojala oziroma so nastajala kot ostanki preteklosti, kot posledica kapitalističnega izkoriščanja.

Prevladovalo je stališče, da bo z rešitvijo teh nalog v socialistični družbeni ureditvi socialna služba nepotrebna, da bo z rešitvijo gori postavljenih nalog polagoma odmrila.

Vloga socialne službe v socialistični družbeni ureditvi

Vse bolj in bolj pa se to stališče menja. V današnji etapi se služba socialnega varstva orientira in išče novo vsebino dela, da bo zajela vse one probleme, ki izhajajo in nastajajo iz naše družbene stvarnosti, ki nastajajo zaradi našega naglega razvoja industrije, novih industrijskih naselij, notranje migracije prebivalstva iz vasi v mesta. Tu se postavlja cela vrsta novih problemov. Stara patriarhalna družina razpada, pred nami raste nova družina. Žena išče zaposlitve izven svojega doma, s tem nastajajo za družbo nove obveznosti. Zaposleni ženi mora skupnost zagotoviti pogoje, da bo lahko poleg opravljanja službe in udejstvovanja v javnem življenju skrbela za svoje otroke in jih

vzgjajala. Materinstvo postaja družbena skrb. S tem v zvezi se postavlja pred socialno službo vrsta novih nalog, ki imajo prioritetni značaj. Nadalje se postavlja vrsta nalog pri pomoči mladim ljudem, ki prihajajo iz vasi v mesto, to je mladoletnikov in žena v delovnem odnosu. Prav tako je tudi stanovanjsko vprašanje zelo pereče socialno vprašanje. Iz vsega navedenega je jasno, da so pred socialno službo postavljene zelo odgovorne naloge in da ni govora, da socialna služba v socialistični družbeni ureditvi nima mesta, nasprotno, dati ji je treba pravo mesto, jo okrepiti in razvijati naprej.

Sedanja organizacija

Značilno za organizacijo socialne službe v Jugoslaviji je, da je prvenstveno organizirana v državni upravi.

Naša državna uprava je prešla dve glavni fazi. V prvi fazi je močna tendenca po povečanju upravnega aparata in tendenca po centralizaciji, v drugi pa tendenca po zmanjšanju upravnega aparata in decentralizaciji. Prvo obdobje se zaključuje v letih 1949—50. Drugo pa traja še danes oziroma se je zaključilo z novim zakonom o državni upravi leta 1956.

V prvem razdobju smo v zvezni vladi imeli Komite za socialno skrbstvo, ki je bil predvsem koordinacijski organ. Poleg njega je poslovala tudi Vrhovna invalidska komisija kot vrhovni organ v invalidskih zadevah. V posameznih republikah so obstajala ministrstva za socialno skrbstvo z velikimi operativnimi pristojnostmi (uprava zavodov, letovanje otrok, pritožbena instanca). Poleg ministrstev so bile formirane tudi invalidske komisije za priznavanje invalidskega svojstva. Pri okrajnih ljudskih odborih oziroma mestih pa so bila formirana poverjeništva za socialno skrbstvo, medtem ko v krajevnih ljudskih odborih ni bilo niti uslužbencev za reševanje teh poslov.

Od leta 1950 se upravni aparat stalno zmanjšuje. Ljudski odbori se osamosvajajo v reševanju lokalnih poslov, postajajo vse bolj neodvisni od centralne kontrole in ingerence. Glavni mejniki na tej poti so Zakon o ljudskih odborih leta 1952, Ustavni zakon iz leta 1953, Temeljni zakon o ureditvi občin in okrajev od 20. VI. 1955, Zakon o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov od 9. VIII. 1955. Proces decentralizacije se je na področju socialnega varstva najprej pokazal v ukinitvi posebnega organa v zveznem merilu. Ostal je samo administrativni sekretariat v Zveznem izvršnem svetu, za pomoč pri reševanju nadzorstvenih in zakonodajnih pristojnosti. Ta sekretariat je bil skupen za zdravstvo in socialno varstvo. Šele Zakon o zveznih upravnih organih leta 1956 je to spremenil in predvidel poseben Sekretariat za socialno varstvo Zveznega izvršnega sveta. Zakon o državni upravi leta 1956 pa je utrdil položaj Sekretariata kot pravno upravnega organa.

Z novo ustavno ureditvijo leta 1953 so bili v ljudskih republikah formirani sveti za ljudsko zdravstvo in socialno politiko. Ti sveti pomenijo upravno družbene organe. Sveti so upravni organi, ki so sestavljeni iz članov, ki jih imenuje Izvršni svet, in članov, ki jih delegirajo družbene organizacije. Novi Zakon o državni upravi je predvidel dva sveta, posebej za zdravstvo in posebej za socialno varstvo. S 1. junijem 1956 je novi Svet za socialno varstvo pričel poslovati. Edino Vrhovna in prvostopna invalidska komisija do sedaj še nista spremenili svojega položaja.

Z Zakonom o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov pa so se skoraj vsi posli socialne službe prenesli na občinske ljudske odbore, okrajni

ljudski odbor pa je drugostopni organ. Pri okrajnih ljudskih odborih so kot izvršni organi formirani sveti za socialno skrbstvo oziroma varstvo. Ločena pa je upravna služba, ki je organizirana skupno z zdravstveno službo v skupnih tajništvih za zdravstvo in socialno skrbstvo, ki rešuje upravne zadeve iz okrajne pristojnosti na področju varstva družine, splošnega skrbstva, skrbništva in invalidskega varstva. V okraju Ljubljana pa sta tajništvo za zdravstvo in pa tajništvo za socialno varstvo in delo ločeni. Po statutu se tajništvo za socialno varstvo in delo praviloma deli na dva odseka, to je Odsek za socialno varstvo z referati:

- a) skrbništvo, vzgojno zanemarjena mladina in rejništvo;
- b) šolske — mlečne kuhinje in kolonije;
- c) varstvo odraslih (materialno-finančne zadeve, statistika).

Drugi pa je odsek za invalidsko varstvo z referati:

- a) ugotavljanje invalidskega svojstva;
- b) priznanje invalidskih dohodkov in otroških dodatkov invalidskim upravičencem;

- c) revizija, likvidacija, računovodstvo in administracija.

Tudi pri občinskih ljudskih odborih obstajajo sveti, in sicer: svet za varstvo družine in svet za socialno skrbstvo ali varstvo. Upravni organ občine kot temeljni organ državne uprave je tajništvo občinskega ljudskega odbora z oddelki, za področje socialnega varstva je oddelek za zdravstvo in socialno varstvo, ki se deli na referate za:

- a) za skrbništvo,
- b) za splošno skrbstvo,
- c) za invalidske zadeve in
- č) za varstvo družine.

Taka razdelitev je samo v večjih občinah, sicer pa je organizacija izvedena ustrezno s statutom občinskih ljudskih odborov.

V 130 občinah v Sloveniji je formiranih 77 svetov za varstvo družine, 71 svetov za socialno skrbstvo, 30 svetov za socialno skrbstvo in delo, 29 svetov za zdravstvo in socialno politiko, 11 svetov za zdravstvo in socialno skrbstvo, 9 svetov za socialno skrbstvo in varstvo družine in 1 svet za zdravstvo, socialno skrbstvo in zaščito družine.

Iz teh podatkov vidimo, da so se sveti kot družbeno upravni organi pri naših občinah uveljavili.

V pristojnost občinskih ljudskih odborov spadajo vsi posli po Temeljnem zakonu o skrbništvu, Temeljnem zakonu o razmerju med starši in otroki in Zakon o posvojitvi. Potem dajanje denarne pomoči po posebnih predpisih (žrtve fašističnega nasilja, družine kadrovcev in splošne socialne pomoči). V občinsko pristojnost so bile prenesene tudi mnoge ustanove za otroke, mladino in odrasle osebe. Občinski ljudski odbor je pristojen za plačilo oskrbnin za osebe, ki nimajo svojcev, ki so po zakonu dolžni skrbeti zanje, oziroma če ti svojci sami nimajo dovolj sredstev na razpolago.

Z zakonom je odrejena pristojnost samo za zadeve, ki jih določajo zakoniti predpisi. Poleg teh pa spada v pristojnost občine tudi terensko delo, skratka vsa kurativna in preventivna dejavnost, to je individualno socialno delo, socialna akcija in skupinsko socialno delo. Občina je torej pristojna za večino poslov, ki zadevajo varstvo družine, varstvo odraslih oseb in socialno preventivo.

Okrajni svet za socialno varstvo vodi politiko socialnega varstva v okraju, opravlja posle, ki po svojem obsegu in pomenu presegajo občinski okvir, poleg tega izvaja nadzorstvo in instruktazo občinskih ljudskih odborov in koordinacijo dela posameznih občin.

Republiški svet za socialno varstvo vodi predvsem nadzorstveno in instruktazno funkcijo, usmerja politiko socialnega varstva v republiki. V invalidskih zadevah pa je za zdaj prvo- oziroma drugostopni organ.

Finansiranje socialnega varstva

Posli socialne službe se financirajo iz državnega proračuna, v prvi vrsti iz občinskih proračunov. Izjema so samo izdatki za invalidsko varstvo, ki se financirajo iz zveznega in republiškega budžeta.

Pri našem proračunskem sistemu se često dogaja, da se prav izdatki za socialno varstvo najprej skrčijo oziroma črtajo. Za izvajanje socialnega varstva pa so finančna sredstva eden od najvažnejših činiteljev. Zato bi bilo potrebno proučiti in izdelati predlog za osnovanje posebnih fondov za socialno zaščito, kjer bi bila zagotovljena stalna dotacija. Predvideva se, da bi se denarna sredstva v te fonde stekala od določenega procenta individualnega dohodka prebivalstva. S prihodnjim letom se bo predvidoma spremenil naš budžetski sistem in bi se v okviru novega sistema (dohodek od prebivalstva) lahko formirali tudi posebni skladi za socialno varstvo. Postavlja se vprašanje, ali naj bi se takšni skladi ločili, n. pr. sklad za varstvo mladine in sklad za varstvo odraslih, ali pa bi se ustanovil en sam sklad za socialno varstvo.

Družbene organizacije

Do sedaj sem govorila o socialni službi v družbenih organih in državni upravi. Posebej pa moram poudariti dejavnost družbenih organizacij na področju socialne službe. Prva leta po vojni je razvila izredno veliko dejavnost organizacija AFŽ. Iz vrst te organizacije se je razvilo lepo število prostovoljnih socialnih delavk obiskovalk, ki so kot pomočnice skrbstvenega organa izvršile ogromno delo. V letu 1949 je bilo v Sloveniji ca. 4000 obiskovalk. Ta organizacija je imela v svojem delovnem programu še ostala področja socialne službe. Tudi sedanja Zveza ženskih društev ima v svojem programu zelo obsežno dejavnost, ki zajema zlasti družbeno pomoč zaposleni ženi.

Društva prijateljev mladine so od svojega obstoja pa do danes razvila zelo pestro in široko aktivnost na področju socialne preventive. Vzgoja staršev, pomoč pri vzgoji otrok, zaposlitev otroka v njegovem prostem času, pomoč družini in še vrsta drugih nalog ustvarjajo pogoje za srečen in uspešen razvoj otroka v družini. V zadnjem času je zlasti tesno sodelovanje med organi socialnega varstva in RK pri organizaciji šolskih mlečnih kuhinj. Številne organizacije kot Zveza borcev, organizacija vojnih in vojaških invalidov, organizacija slepih, organizacija gluhonemih, Društvo upokojencev — vse te organizacije opravljajo ogromno delo pri reševanju socialnih problemov. Število organizacij, zlasti pa število članov teh organizacij nam pokaže velik uspeh in močno silo, ki je pripravljena intenzivno sodelovati pri reševanju socialnih problemov. Socialno delo v družbenih organizacijah in društvih je izredno važno, zlasti na področju socialne preventive. Članom teh organizacij, ki kažejo

izredno prizadevanje in pripravljenost, pa bi bilo potrebno pri njihovem delu pomagati, morali bi jih z različnimi oblikami (seminarji, tečaji in slično) usposobiti za njihovo delo. Organizacije lahko razvijejo široko iniciativo. V perspektivi bodo družbene organizacije lahko prevzele tudi posle socialne službe oziroma jih že prevzamejo, kot n. pr. organizacijo letovanj. Seveda bodo te službe morali voditi strokovni uslužbenci oziroma se bodo morali prostovoljni socialni delavci zanje posebej usposobiti.

Dobre in slabe strani sedanje organizacije socialne službe

Iz izvajanj izhaja, da je največja slabost naše socialne službe prav v tem, ker je organizirana v državni upravi in je zato metoda njenega dela predvsem administrativna. Zdravstvena služba je organizirana v ustanovah izven upravnega aparata, prav tako prosvetna. Vse te tri službe pa se obravnavajo enako. Uslužbenci se smatrajo za administrativne moči, ki se ob vsakem zmanjševanju upravnega aparata najprej črtajo prav na tem sektorju. Zelo pogosto se kader, ki dela na tem področju, menjava. Skratka, ne obravnava se kot strokovni, temveč samo kot administrativni kader in je temu primerno tudi plačan.

Velike težave so tudi v zunanjih okoliščinah, kjer posluje naša socialna služba. Povečini dela več uslužbencev v istem prostoru. Kako naj stranka obravnava svoje dostikrat zelo boleče in delikatne zadeve vpričo drugih ljudi! Pa tudi uslužbenec sam se ne more ob takšnih okoliščinah poglabiti v probleme. Naši uslužbenci so se na te razmere navadili in zato uporabljajo pri svojem delu največkrat zgolj administrativne metode. Dogodilo se je celo, da je študent socialne šole, ki je prakticiral na občini, naletel na velik odpor pri uslužbencih, ko se je hotel razgovarjati s klientom na samem.

Družbeno upravljanje v socialni službi je izredno važno in je pokazalo tudi lepe uspehe. Pomanjkljivost naših družbenih organov pa je v tem, ker obravnavajo določene individualne primere na nestrokovni način. Upravni odbor zdravstvenega doma ne bo v nobenem primeru postavil diagnoze in predpisal zdravljenja pacientov. V socialni službi pa naši družbeni organi, ki jih sestavljajo laiki, ukrepajo pri reševanju individualnih problemov. V tem je pravzaprav dvojna škoda. Prvič se družbeni organi s takimi posli preobremenjujejo in ne vodijo politike socialnega varstva na svojem področju. Drobnost dela zavira njihovo iniciativo v preventivni dejavnosti, kjer bi uspehi dela bili neprimerno dragocenejši. Drugič pa nestrokovno obravnavanje klientu mnogokrat škoduje in ne koristi. Še enkrat poudarjam, da ima družbeno upravljanje v socialni službi zelo pomembno vlogo, vendar pa predvsem na področju preventive in v načelnem usmerjanju socialnega varstva in socialne službe. Individualne socialne primere pa morajo reševati strokovno posebej za to usposobljeni ljudje.

Res je naša socialna služba v preteklih 12 letih izvršila ogromno delo. K reševanju socialnih problemov je znala pritegniti zelo veliko število državljanov in približati problematiko in jo skupno z njimi tudi reševati. Pri reševanju individualnih socialnih problemov pa je bilo mnogo propustov in mnogokrat tudi nepopravljivih napak, ki so izhajale prav iz zgoraj naznačenih dejstev. Zato obstoji predlog, da bi se za reševanje individualnih socialnih primerov socialna služba ločila od upravnega aparata.

Ustanove ali centri za socialno službo

Ustanovile bi se posebne ustanove (centri) za socialno službo. Takšne ustanove bi se upravljale družbeno, vodili bi jih izkušeni socialni delavci, ki bi imeli še svoje sodelavce. Splošni nadzor nad delom centra bi vodil občinski ljudski odbor, lahko bi rekli, analogno kot zdravstveni dom. Finansirali bi te ustanove fond za socialno varstvo, ki naj bi se kot že rečeno osnoval pri vsaki občini.

Naloga ustanove ali centra za socialno službo, kakršen naziv bi se pač osvojil, bi bile:

I. Varstvo družine (otrok in mladine).

1. Izvajanje rodbinske zakonodaje (Temeljni zakon o skrbništvu, Zakon o razmerju med starši in otroki, posvojitve).

2. Dajanje materialne pomoči.

3. Izvajanje odprtega in zaprtega varstva.

4. Dajanje nasvetov, navajanje posameznikov na druge možnosti, s katerimi skupnost razpolaga, zdravstvena služba, socialno zavarovanje, poklicne posvetovalnice, posredovanje dela, šole in prosvetne ustanove. Vsi ti ukrepi so zamišljeni kot celota, kot možnosti, ki so na razpolago socialnemu delavcu potem, ko je analiziral in diagnosticiral posamezni primer in za terapijo napravil že načrt.

5. Socialna akcija, to je organizacija širše dejavnosti z mobilizacijo prostovoljnih socialnih delavcev preko družbenih organizacij, n. pr. akcija dopolnilne prehrane, šolske kuhinje.

6. Socialno raziskovanje, to je študijsko delo pri odkrivanju vzrokov odredene vrste socialnih problemov in možnosti za odstranitev teh vzrokov.

II. Varstvo odraslih.

Po isti razporeditvi kot zgoraj s tem, da zajema ta skupina tudi socialno preventivo.

III. Invalidsko varstvo.

Težišče dela je v ekspeditivnem izvrševanju poslov v zvezi z zagotovitvijo pravic posameznih invalidov (zbiranje prijav, podatkov, zdravstvena zaščita in protetika, dodatki, brezplačna vožnja itd.), sodelovanje z invalidsko organizacijo, ki mora skrbeti za invalide.

IV. Nadzor in sodelovanje med ustanovami.

V. Sodelovanje z organi notranje uprave.

VI. Sodelovanje s socialnim zavarovanjem.

Nadzor nad delom centra bi vodil ljudski odbor po ustreznem svetu (svetu za varstvo družine, svetu za socialno varstvo). Administrativne posle v zvezi z ljudskim odborom bi opravljal en administrativni uslužbenec, ki bi bil obenem tudi sekretar sveta oziroma obeh svetov. Poleg sekretarskih poslov bi opravljal tudi finančne posle (kontrola fonda, predračun dohodkov in izdatkov centra), poslovanje z regresnimi zahtevami do drugih lokalnih fondov.

Takšni centri naj bi se osnovali za posamezne večje občine. Kjer pa bi osnovanje centra presegalo zmogljivost ene občine, naj bi se takšni centri osnovali za več občin skupno. Ustanovitelj centra bi bil občinski ljudski odbor, na katerega območju bi se center osnoval.

Seveda bi ob takšnih centrih nikakor ne bilo izključeno formiranje republiškega oziroma zveznega centra za socialno varstvo. Ali bi lahko te posle prevzeli republiški sveti za socialno varstvo oziroma Zvezni sekretariat, se pa za zdaj še ne more reči.

Ta center bi moral najtesneje sodelovati z zdravstveno službo, s prosvetnimi ustanovami in z organi notranje uprave, saj imajo le-ti zelo veliko opravka s socialnimi problemi in osebami, ki jim mora socialna služba nuditi svojo pomoč. Pri nas za zdaj obstoji sodelovanje z zdravstveno in prosvetno službo, ni pa tesnega sodelovanja z organi notranje uprave. V nekaterih državah pa je takšno sodelovanje zelo uspešno, uvedeni so socialni delavci in ženska policija.

Opozoriti moram, da je ta sprožena zamisel samo predlog, ki je seveda nepopoln. Namen današnjega obravnavanja je predvsem v tem, da se ta predlog podrobno prouči, da se ugotovijo njegove pomanjkljivosti in da se izpopolni.

Eden od zelo tehtnih prigovorov je vsekakor ta, da bi se v ljudskem odboru socialna služba ne smela omejiti zgolj na administracijo, saj bi administrativni uslužbenec pač ne mogel voditi strokovnega nadzora nad delom centra. Zato bi v naši razpravi morali zlasti proučiti razmejitve dela med centrom in ljudskim odborom.

Za ustanovitev takšnih centrov bodo potrebne tudi določene priprave. Zato je zaželeno, da razprava tudi v tem smislu nakaže smernice. Gotovo bi bilo nepravilno, če bi se kar takoj povsod lotili ustanovitve teh centrov. Najprimernejše bi bilo, da damo pobudo, da se takšen center ustanovi najprej v Ljubljani, Mariboru in Celju in da šele potem, ko bomo imeli že izkustva, začnemo ustanavljati te centre tudi po drugih krajih.

Iz koncepta predloga je razvidno, da bi center opravljal, če se tako izrazim, individualno socialno službo v primerih, kjer je že potrebno posegati kurativno in represivno.

Še važnejša od strokovne pomoči posameznikom pa je skrb celotne družbe, da do takšnih primerov sploh ne pride, to je široka preventivna dejavnost, ki preprečuje in odstranjuje vzroke, da socialni problemi sploh ne nastanejo. To nalogo pa morajo v občini prevzeti družbeni organi, sveti za varstvo družine, za socialno skrbstvo, za zdravstvo, za šolstvo. Te svete je potrebno utrditi in še nadalje razvijati. Pri občinskem ljudskem odboru se mora ustanoviti čim več takšnih organov. Izredno važni so zlasti sveti za varstvo družine. Želeli bi, da se ti sveti ustanovijo pri vsaki občini. Nepravilno bi bilo, če bi ločili socialno varstvo družine oziroma mladine od zdravstvenih in vzgojnih problemov. Zato je potrebno, da imamo v občini organ, ki vsa ta vprašanja koordinira. Pri tem pa mora najti primerne metode dela, kot so: skupne seje, ankete in podobno. Ti sveti morajo proučevati posamezne probleme, pri proučevanju pa mora sodelovati tudi center za socialno službo. Izdelane probleme mora predložiti ljudskemu odboru, da jih reši. Poleg družbenih organov pri občinskih ljudskih odborih pa je potrebno razvijati najširšo društveno dejavnost, ki se je pri nas že zelo lepo razvila, kar sem v svojih izvajanjih še posebej poudarila.

Zadnji plenum Socialistične zveze delovnih ljudi na Brionih je obravnaval prav posebno vprašanje družbene skrbi za pravilen razvoj in rast družine. V svojih izvajanjih je dal našim društvom zelo dragocene pobude za nadaljnje delo. Zlasti je nakazal oblike in možnosti pomoči zaposleni ženi, ki jih lahko razvijajo družbeni organi, društva, zlasti pa stanovanjska skupnost. Pri tem so izredno važne ustanove. Naši predpisi o socialnih zavodih ovirajo njihov razvoj. Delitev ustanov na starostno dobo otrok je skrajno toga, otroci na

dvorišču, na ulici se družijo v skupine, ne glede na njihovo starost. Prav tako v družini živijo in rastejo pod isto streho otroci različne starosti. V naših ustanovah pa je starostna meja strogo začrtana do 3 let — do 7 let — do 14 let. Enako nesmiselna je razdelitev pristojnosti na socialne, zdravstvene in prosvetne ustanove. Vse to zavira ustanavljanje in tudi razvoj teh ustanov. Zato bi se nujno morali spremeniti naši predpisi o socialnih zavodih, ločeno bi se morali urediti zavodi za mladino in zavodi za odrasle.

Društva so pri ustanavljanju ustanov pokazala veliko prizadevnost, toda pomanjkljivost je prav v tem, da teh ustanov niso v svoji pristojnosti tudi zadržala. Prav gotovo bi društva lahko ustanavljala in upravljala one ustanove, katerih vzdrževanje ni predrago in ki ne zahtevajo visoko kvalificiranega kadra. To so igrišča, vrtci, pionirski domovi, šolske kuhinje za šolske otroke, letovanja in slično.

Resolucija Zvezne ljudske skupščine je nakazala perspektivo razvoja stanovanjskih skupnosti kot najmanjših teritorialnih enot. Družine, združene v stanovanjski skupnosti, bodo same reševale svoje vsakdanje probleme. Poleg stanovanja bodo v prvi vrsti reševali vprašanja, katerih eno je n. pr. čuvanje in vzgajanje otrok. Ustanovitev stanovanjskih skupnosti je izredno važna in usmerja nadaljnji razvoj družbene skrbi za otroke in mladino. S sredstvi občine, stanovanjske skupnosti in lastnega doprinosa državljanov se bo lahko razvijala in izpopolnjevala skrb za otroke in mladino, in to v bližini, kjer ti otroci rastejo in živijo. Oblike tega varstva bodo gotovo najprimernejše in tudi najekonomičnejše, ker bodo rastle iz dejanskih potreb na terenu. Dragocena izkustva, ki jih imajo pri tem zlasti društva prijateljev mladine in ženska društva, se bodo lahko torej prenesla in prevzela, saj je tudi delo teh društev pognalo svoje korenine iz problemov na terenu.

Na teritoriju stanovanjske skupnosti se bodo morale najprej analizirati potrebe in nato določiti, kaj se bo rešilo v okviru stanovanjske skupnosti, kaj v okviru društev in kaj v širšem merilu občine oz. okraja. V predpisih o gradnji stanovanj bo potrebno zagotoviti investicijska sredstva za zgraditev otroških prostorov, ker stanovanjski prostori niso samo stanovanja, temveč tudi vsi ostali nujni prostori, med katerimi so na prvem mestu prostori za otroke.

Kadri

Do sedaj sem govorila o organih, preko katerih se izvaja socialna služba. Enako važni, če ne še važnejši, pa so ljudje, ki to službo opravljajo.

V začetku leta 1957 se je vršil popis socialnih delavcev s stanjem na dan 1. januarja. Popis zajema profesionalne socialne delavce, ka so zaposleni v republiškem resoru Sveta za socialno varstvo, okrajnih tajništev in na občinah, dalje socialne delavce v množičnih organizacijah in pa v I. in II. letniku Šole za socialne delavce, kjer so bili popisani samo slušatelji šole, ki so bili pred vstopom v šolo že v službi.

Popis je izkazal 293 profesionalnih socialnih delavcev, pri čemer pa je treba pripomniti, da so se popisali do malega vsi uslužbenci na okrajih in občinah, ki imajo službene posle s socialnim varstvom. Porazdelitev socialnih delavcev po službenem mestu je sledeča:

Svet za socialno varstvo LRS	4
okraji	53
občine	202
množične organizacije	6
Šola za socialne delavce	28

Od 130 občin jih samo 16 nima socialnih delavcev. Največ občin brez socialnih delavcev je v goriškem okraju (7).

Po spolu je 121 ali 41,3 % moških in 172 ali 58,7 % žensk. Po starosti se socialni delavci razdele:

do 25 let	15 ali 5,1 %
od 25 do 30 let	32 ali 10,9 %
od 30 do 35 let	68 ali 23,2 %
od 35 do 40 let	68 ali 23,2 %
od 40 do 45 let	44 ali 15,0 %
od 45 let dalje	66 ali 22,6 %

Najstarejši so socialni delavci v okrajih Ljubljana in Maribor. Povprečna starost enega socialnega delavca je 37,5 let.

Po občinah so bili socialni delavci razvrščeni po tistem delovnem področju, ki so ga navedli na prvem mestu. Načelniki oddelkov ali odsekov, ki so bili obenem načelniki za zdravstvo in socialno varstvo, so se glede na delovno področje šteli med socialno varstvo. Ta porazdelitev nam daje sledečo sliko:

socialno varstvo na splošno	180 ali 61,5 %
varstvo družine in otrok	44 ali 15,0 %
zdravstvo	25 ali 8,5 %
skrb za invalide	25 ali 8,5 %
drugo	19 ali 6,5 %

Med zadnjo vrsto socialnih delavcev (»drugo«) spadajo pravni referenti, ki delajo v oddelku socialnega varstva, dalje šefi splošnih odsekov po občinah, kamor je vključeno tudi socialno varstvo in podobno.

Glede na šolsko izobrazbo se socialni delavci razdele:

do 4. razreda osnovne šole	2 ali 0,7 %
nedokončana nižja srednja šola	61 ali 20,8 %
nižja srednja šola	79 ali 27,0 %
nedokončana popolna srednja šola	79 ali 27,0 %
popolna srednja šola	49 ali 16,7 %
višja šola in nedokončana fakulteta	9 ali 3,1 %
fakulteta	14 ali 4,7 %

Po nazivih v službi imajo:

nižji upravni naziv	134 ali 45,7 %
srednji upravni naziv	110 ali 37,6 %
višji upravni naziv	39 ali 13,3 %
posebni naziv (medicinska sestra ipd.)	10 ali 3,4 %

Po strokovnih izpitih se razdele:

nimajo še izpita	108 ali 38,9 %
izpit za nižji naziv	104 ali 35,5 %
izpit za srednji naziv	62 ali 21,3 %
izpit za višji naziv	19 ali 6,5 %

Po letih zaposlitve jih v socialnem varstvu dela največ prvo in drugo leto, kar je v zvezi z ureditvijo novih občin. Teh je 158 ali 53,9 % vseh socialnih delavcev, medtem ko je starih socialnih delavcev, ki delajo v socialnem varstvu nad 10 let, samo 24 ali 8,2 %.

Od vseh 293 profesionalnih socialnih delavcev jih pred svojo sedanjo poklicno zaposlitvijo 219 (t. j. 74,7 %) ni nič delalo na področju socialnega dela, 38 (t. j. 13 %) pa jih je na tem področju izven svojega poklica delalo preko 5 let.

Iz tega popisa zaključujemo, da našemu kadru na eni strani manjka strokovna izobrazba, popolno srednjo šolo jih ima samo 16,7 %, višjo šolo ali nedokončano fakulteto 3,1 %, fakulteto pa 4,7 %. Na drugi strani pa kader nima dovolj izkušenj, saj jih je največ, t. j. 53 % takšnih, ki delajo pri socialnem varstvu šele prvo ali drugo leto, in prav ti so zaposleni na občinah, kjer se sedaj opravlja skoro vsa socialna služba. Seminarji, ki so bili organizirani za izpopolnitev in usposobitev občinskih referentov, so bili prekratki in premalo poglobljeni, da bi mogli zadostno usposobiti nov kader.

Da bi izboljšali strokovnost našega kadra, se je leta 1955 ustanovila Šola za socialne delavce. V šolo so se sprejeli kandidatje s popolno srednjo šolo in kandidatje z nepopolno srednjo šolo in dveletno prakso. Šoli pa čin doslej še ni priznan. Ker je po svojem programu to višja šola, ji je ta čin treba brezpogojno tudi izposlovati. Zadevni predlogi so bili že poslani na republiški in zvezni Izvršni svet. Dokler se ne uredi čin šole, ni mogoče pravilno regulirati statusa socialnega delavca. Položaj in razvrstitev socialnih delavcev se določa začasno po predpisih za zvanja upravnih uslužbencev, in to po kriteriju šolske izobrazbe in po službenih letih.

Status socialnih delavcev se bo moral urediti s posebno uredbo o nazivih in plačah socialnih delavcev. Nazivi se morajo urediti podobno kot v prosvetni ali zdravstveni stroki. Kakšni naj bi bili nazivi, je težko reči, n. pr. socialni svetnik, višji socialni delavec, srednji socialni delavec ali nižji socialni delavec, vsi so socialni delavci, zato bi morali imeti vsi enak naziv, deliti bi se morali po izobrazbi. Ne mislim, da je moj predlog pravilen, postavila sem ga samo kot osnovo za razpravo.

Še z ene strani moram osvetliti nujno potrebo, da se naši šoli prizna čin. Sedaj je ustanovljena upravna šola, ki ji je priznan višji čin, pogoji za sprejem pa so slični kot pogoji za sprejem v socialno šolo. Takšno razlikovanje med eno in drugo šolo, ki imata svoj učni program na enaki stopnji, je neumestno in neutemeljeno. Razburja naše študente in ustvarja upravičeno bojazen, da se bo zmanjšal vpis v socialno šolo, zlasti ker so slušateljem upravne šole priznane še druge ugodnosti v nadomestilu plače, dodatka za ločeno življenje in drugo. Čin šole in status socialnega delavca se morata čimprej urediti. Poleg rednega šolanja socialnih delavcev pa bo morala šola prevzeti tudi skrb za usposabljanje ostalih socialnih delavcev, tako n. pr. z organiziranjem krajših seminarjev in še z drugimi oblikami.

Socialno raziskovanje

Velika pomanjkljivost v našem delu je v tem, da ne vodimo znanstvenega raziskovanja in analiziranja socialnih problemov. Jasno je, da brez tega ne moremo voditi niti dobre, še manj pa perspektivne socialne politike. Mi vsi, ki v socialni službi delamo, poznamo probleme, nimamo pa zbrane dokumentacije in kadar naši oblastveni organi rešujejo te probleme, jih ne moremo podkrepiti z dokumentiranim gradivom. Zato moramo končno prenehati, lahko rečem, s primitivnim prikazovanjem socialnih vprašanj in se lotiti znanstvene obdelave tega materiala. Pred dobrim letom dni je bil že sprejet sklep, da se osnuje Zvezni inštitut za socialna raziskovanja. Ta sklep še ni realiziran, zato bi bilo umestno, da naš občni zbor podkrepí to težnjo in predlaga zveznemu Sekretariatu, da čimprej ta inštitut odpre. Verjetno bi v republiki za zdaj ne bilo potrebno ustanoviti posebnega inštituta, republiški sekretariat za socialno varstvo pa bi vsekakor moral začeti z raziskovanjem specifičnih socialnih problemov v Sloveniji. Pravtako bi morali okrajni in občinski organi socialnega varstva vse probleme, ki jih predlože oblastvenim organom, vedno tudi dokumentirati, ker bodo na tak način mnogo lažje uspeli.

Povzetek

V svojih izvajanjih sem hotela opozoriti na troje:

1. na organe, preko katerih se izvaja socialna služba,
2. na ljudi, ki to službo izvajajo, in
3. na materialna sredstva, ki so potrebna za izvajanje preventivnih in kurativnih ukrepov.

Ugotovili smo, da ima socialna služba svoje mesto tudi v socialistični ureditvi, ker z razvojem industrializacije rastejo novi socialni problemi. Prikazali smo izredno važno vlogo preventivne dejavnosti, odstranjevanje in preprečevanje vzrokov socialnih problemov. Na tem področju je potrebno izvesti najširšo socialno akcijo, mobilizirati čimvečje število državljanov. Preventivno varstvo vodijo organi ljudskih odborov, ki se morajo utrjevati in nadalje razvijati, zlasti so važni sveti za varstvo družine, društva in stanovanjska skupnost, ki imajo kot osnovne enote široko perspektivo pri reševanju socialnih vprašanj svojih prebivalcev. Kurativno socialno službo (reševanje posameznih socialnih problemov) pa moramo ločiti od upravnega aparata, jo organizirati v samostojnih ustanovah z družbenim upravljanjem in pod nadzorstvom ljudskih odborov. Te ustanove morajo voditi in delati v njih strokovno usposobljeni kadri. Posebej pa morajo biti zagotovljena tudi materialna sredstva v posebnih skladih za socialno varstvo. Ker je današnji proračunski sistem najprej in najbolj zmanjševal sredstva za socialno varstvo, je potrebno najti način, ki bo zagotavljal stalnost teh sredstev.

Ker so pri izvrševanju socialne službe strokovno usposobljeni kadri ena od najvažnejših postavk, zato ima skrb za strokovno usposobitev prvo mesto. To nalogo bo izvrševala šola za socialne delavce z rednim šolanjem in posebnim usposabljanjem. Šoli je treba izposlovati čin višje šole in stroko socialnih delavcev uvesti v uslužbenki sistem.

Socialne probleme je potrebno znanstveno proučevati in raziskovati, zato je potreben poseben inštitut za raziskovanje in znanstveno obdelavo. Prav tako pa

morajo tudi republiški, okrajni in občinski organi socialnega varstva proučevati in analizirati socialne probleme in tako obdelane in dokumentirane predložiti v reševanje oblastvenim organom.

Zaključek

Namen referata je predvsem v tem, da bi dal osnove za razpravo glede nekaterih osnovnih vprašanj, in to so:

1. Izločitev socialne službe iz državne uprave ter določitev nalog in pristojnosti osamosvojenega centra;
2. Naloge in pristojnosti družbenih organov, svetov za varstvo družine in svetov za socialno skrbstvo;
3. Vloga in dejavnost družbenih organizacij in društev;
4. Vloga stanovanjskih skupnosti pri reševanju socialnih problemov;
5. Koordinacija dela vseh teh činiteljev.

S tem seveda niso izčrpana vsa vprašanja, obseg referata bi bil preobširen, če bi hoteli zajeti vso problematiko. Zato smo se to pot omejili samo na glavna vprašanja s področja socialne politike.

Pregled

To pot pa bomo obravnavali s pomočjo mehanizem prenosa na j

edicino

erih že dokaj poznamo te okvara.

Lues se pojavlja kot uetična in noseča. Vodi do konatalnega (vrojenega) sifilisa pri novorojenčku, dojenčku in večjem otroku. Dandanes ne govorimo več o »kongenitalnem luesu« (prirojenem luesu). Namesto na »prirojeni lues« je naša pozornost obrnjena v momente, ki nas upravičujejo, da govorimo o »vrojeni bolezni«. Prenos preko spolnih celic — jajčeca in semenčice — je dandanes ovržen. Da pa se je dolgo mislilo na možnost takega prenosa bolezni tudi pri človeku, je krivo primerjanje z različnimi pticami, kjer je dokazan prenos preko oplojenega jajčeca. Dandanes priznavamo pri človeku le eno možnost, da se spirohete prenesejo na plod, in to je »preko matere«.

Spričo takega gledanja so na tej osnovi bili dani tudi pogoji za sodobno antenatalno zdravljenje sifilisa kot fetoze in kasneje vrojenega sifilisa. V vsakem primeru nosečnosti, ki je količkaj sumljiva na možnost luesa, posumimo na okužbo in jo skušamo z vsemi razpoložljivimi sredstvi dokazati pri materi, novorojenčku, dojenčku ali kasneje.

Tako so nastale osnove sodobnega antenatalnega zdravljenja, ki se opira že na dokaj izkustev in dejstev iz klinike in prakse. Predvsem veljajo tri utemeljitve: